

Teede kvaliteeti kampaania korras ei tõsta

17.10.2014, Äripäev

Tee-ehituse kvaliteeti ei õnnestu tagada üksikute kitsaskohtade likvideerimisega või kampaania korras. Kvaliteediküsimustele tuleb läheneda komplekselt ja järjepidevalt, kirjutab asfaldiliidu juht Sven Pertens.

Avalikus kasutuses olevaid teid ehitatakse ja hooldatakse valdavalt raha eest, mida teekasutajad kütust ostes aktsiisina maksavad (aktsiisiraha kasutatakse ka muuks otstarbeks, kuid muid aktsiisiraha kasutamise valdkondi antud artikkel ei puuduta). Avaliku huvi seisukohalt tuleb teehoiuks eraldatud raha kulutada võimalikult otstarbekalt. Kui tee laguneb ettenähtust kiiremini, on raha kasutatud ebaefektiivselt. Järgnevalt saab esitada küsimuse, kas seda oleks võinud olemasoleva info alusel ette näha ja midagi teisiti teha.

Ükski inimese ehitatud asi ei ole igavene. Sama kehtib ka teede puhul. Teel on kavandatud eluiga ja kui see jääb oodatust lühemaks, on midagi valesti. Kui tee lagunemine ei ole seletatav objektiivsete asjaoludega, võib põhjuseks olla puudulik ehituskvaliteet või vähene teehooldus. Aga alati ei tarvitse olla, praktikast on teada juhtumeid, kus ehitaja on hoolega järginud kõiki etteantud nõudeid ja kontrollimisel vastab ehituskvaliteet normidele, kuid tee laguneb siiski. Aeg-ajalt esineb looduses mõjureid, mis on projekteerimise või ehitamise jaoks määramatud ja mida ei suudeta ka tagantjärele tuvastada.

Tee lagunemine on tagajärg. Maanteeamet on otsustanud panustada teedeehituse kvaliteeti, karmistada nõudeid ja tõhustada teedeehituse järelevalvet ehk hakata tegelema lagunemise põhjustega. Ennekõike nendega, mis sõltuvad tee-ehitusega seotud inimeste ja firmade tegevusest.

Tee ehitus algab hankemenetlusest, millele riigihangete seadus kehtestab ranged reeglid. Hankekonkursi võidab üldjuhul madalaim hind. Kvaliteetsem ja vastupidavam asi on üldjuhul kallim ning hanget oleks võimalik korraldada ka majandusliku soodsuse alusel, kuid praktikas kutsub selline lähenemine esile arvukaid vaidlusi hanke tingimuste ja hindamise objektiivsuse osas. Tõenäoliselt jääb madalaim hind ka edaspidi peamiseks kriteeriumiks, mida hankijad kasutavad.

Tee kvaliteedi alustala on projektlahendus. Üldjuhul on projektlahendus tellija poolt pakujatele ette antud ja seda hanke käigus enam muuta ei tohi. Ehitaja on sunnitud järgima etteantud projektlahendust isegi juhul, kui see on puudustega. Kahjuks on tehnilised projektid, mille järgi tuleb ehitada, kõikuva kvaliteediga. Projekteerimistöödega on kiire ja Eestis lihtsalt ei ole piisavalt vajaliku tasemega projekteerijaid. Kui aga lubada hanke võitjal projektlahendust töö käigus muuta, tekib kahtlus, et konkursil osalejaid ei ole võrdselt koheldud.

Rahaliste vahendite piiratud korral on mõistlik leida kvaliteedioptimum, mida nõuda. Selle sätestamisel tuleb mängu tellija kompetentsus. St küsimus, kas tellija teab täpselt, millist kvaliteeti ta soovib, kas suudab seda hankedokumentides üheselt kirjeldada ja kas soovitud kvaliteeditase on mõistlik ning põhjendatud. Kui tellija nõuab midagi, millest ta ise lõpuni aru ei saa, on nõudmistele vastavust kontrollida keeruline. Projekteerimise ja ehitamise taustsüsteemil – juhendid, juhised, eeskirjad ja muud normdokumendid – on protsessis määrava tähtsusega roll, seepärast peavad nendes esinevad nõuded enne kehtestamist olema

eelnevalt põhjalikult läbi kaalutud. Pimesi numbritega mängides võib juhtuda, et tekib arvestatav kulude kasv ilma märkimisväärse mõjuta kvaliteedile. 2013. aastast on tuua näide, kus materjali filtratsiooni katsemetoodika muutmisega kuulutati drenkihi ehitamiseks sisuliselt kõlbmatuks valdav osa Eesti seni kasutusel olnud karjäärdest. Seejuures puudub ühene seos kahe erineva metoodika järgi määratud filtratsiooninäitajate vahel.

Ainuüksi lepinguliste nõuete karmistamisega ei ole võimalik saavutada vajalikku tulemust. Mis tahes nõude täitmise tagab ikkagi tellija või tema palgatud ehitusjärelvalve kontrolltegevus. Kui kontroll puudub või on ebapiisaval tasemel, jääb üle loota vaid ehitaja eetilisele käitumisele. Ehitusettevõtete sisemine eetika on varieeruv, küllalt on nii hea ehitustava nõuetekohase järgimise kui ka kontrolli puudumise ära kasutamise näiteid. Järelvalve on kahtlemata vajalik, kuid sellest ei tohi kujuneda ehitusprotsessi põhjendamatu pärssiv tegevus. Kui järelvalve oma õigust tööd objektil peatada ülemäärase sagedusega kasutab, jääb objekt tähtjaks valmis ehitamata. Halvemal juhul ei olegi sama kooslusega enam võimalik lõpuni ehitada.

Järelvalve, tellija lepinguline partner, esitab tellijale kvaliteedikontrolli tulemused. Katsetused ei ole üldjuhul korratavad täpselt samade tulemustega. Samas ei pea paika väide, et kontrollkatsete tulemuste erinevus võib lõputult hälbida. Üksikkatse põhjal ei saa veel teha üldistavaid järeldusi, kui aga terve katsete seeria näitab ehitatu mittevastavust nõuetele, siis ilmselt nii ongi.

Ebapiisava kvaliteediga töö taga võib olla mitmeid põhjusi ja kõik protsessis osalejad peaksid selgusele jõudma, millises osas on kvaliteet seotud nende tegevusega. Projekterija vastutagu tehnilise projekti kvaliteedi eest. Ehitaja vastutagu tellija seatud nõuete järgimise eest. Järelvalve vastutagu piisava tasemega ja sagedusega kvaliteedikontrolli teostamise eest. Tellija ülesandeks on seada põhjendatud nõuded ning tagada, et kõik asjaosalised neid täidaksid ning saaksid mittetäitmise korral vajalikul moel vastutusele võetud. Juhuslikku eksimust ei pea tingimata sanktsioneerima, tahtlikku ja süsteemset pettust aga küll. Lihtsad reeglid ja lihtne loogika. Võrdse kohtlemise printsiibi kohaselt ei tohi kellelegi teha erandeid ja mööndusi.

Sven Pertens
Asfaldiliidu juhatuse esimees

Artikkel avaldatud Äripäevas 17.10.2014
<http://www.aripaev.ee/arvamused/2014/10/17/teede-kvaliteeti-kampania-korras-ei-tosta>